

VEZİRKÖPRÜ'DE (SAMSUN) TARİHSEL KORUMA VE HALKIN KORUMA ÇALIŞMALARINA YAKLAŞIMI

HISTORICAL CONSERVATION IN VEZİRKOPRU (SAMSUN) AND APPROACH OF THE INHABITANTS FOR CONSERVATION

Ali YILMAZ¹ & Seyfullah GÜL²

Özet

Eski bir yerleşim yeri olan Vezirköprü (Samsun) şehri sahip olduğu tarihi ve kültürel miras ile bölgede önemli bir çekicilik oluşturmaktadır. 1992 yılında şehirdeki tarihi yapı ve mekânların sit alanı ilan edilerek koruma altına alınması, tarihi mirasın korunması açısından önemli bir adım olmuştur. Şehirde harap, terkedilmiş durumdaki tarihi yapıların restore edilip yeniden fonksiyon kazandırılması çalışmaları sürmektedir. Sokak Sağıklaştırması Projesi'nde tarihi yapıların sadece dış cephelerinin restorasyonu yeterli değildir. Bu yapılara iç mekân iyileştirmesi yapılarak yeniden fonksiyon kazandırılmalıdır. Böylece, şehrin modern yaşamına katılmaları mümkün olacaktır. Vezirköprü'de halkının büyük bölümü tarihi yapı ve mekânların korumasını arzu etmekte, yerel yönetimin koruma çalışmalarını desteklemektedir.

Anahtar kelimeler: Samsun, Vezirköprü, tarihi yapı mirası, tarihsel koruma, turizm

Abstract

Vezirköprü (Samsun) as an ancient settlement area is a important tourism attraction in the region with its historical and cultural heritage. The historical buildings and places in the city were declared as conservation area in 1992 and this has been an important step for the conservation of historical heritage. The restoring and re-functioning applications are ongoing for the devastated or abandoned historical buildings in the city. Restoration of the only outside of historical buildings within the Street Improvement Project is insufficient. These buildings must be re-functioned with improvements for the inside space. Thus, it will be possible to reuse the buildings in the modern life of the city. The majority of the inhabitants in Vezirköprü request and support the conservation efforts of the local government for historical heritage.

Keywords: Samsun, Vezirköprü, Historical Building Heritage, Historical Conservation, Tourism

¹ Prof. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

² Doktorant, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Raporu, 2007). Yörede bilinen en eski yerleşme, Hititler tarafından ilçe merkezinin kuzeyinde bulunan Oymaağaç Höyüğü olarak belirlenmiştir. Bu höyükte ortaya çıkarılan yerleşmenin Hititlerin dini merkezi olan "Nerik" olduğu tahmin edilmektedir (Czichon & Klinger, 2010). Arkeolojik ve tarihi çalışmalar (Tellioglu, 2014; Bayraktar, 2005; Topçu, 2010; İğci & Kıvrak, 2008; Bekker-Nielsen, 2013, 2014; Oymaağaç-Nerik Kazı Raporu, 2007) Vezirköprü yöresinde yerleşmenin, Kalkolitik Çağ, Tunç Çağı, Demir Çağı, Hellenistik, Roma ve Bizans, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı döneminden günümüze kadar uzanarak kesintisiz devam ettiğini göstermektedir.

Vezirköprü, Danişmendli ve Selçuklu Devleti'nin ileri gelenleri tarafından bahar aylarında konaklama ve mesire yeri olarak kullanılmıştır (Darkot, 1988). Danişmentliler ve Selçuklular zamanında çeşitli tahribatlar ve yıkımlar yaşamış olan şehir, Selçuklu sultanı Mesud tarafından 1160 yılında "Gadegara" veya "Kedegra" adıyla yeniden kurmuştur (İğci & Kıvrak, 2008: 90). XIV. yüzyılın sonlarında Yıldırım Bayezid Han devrinde Osmanlı topraklarına katılarak uzun süre Amasya'ya bağlı kalan ilçe, 1925 yılında Samsun'a bağlanmıştır.

Celâli isyanları sırasında büyük tahribata uğrayan Vezirköprü, Köprülü Mehmed Paşa tarafından tamir ettirilerek yeni eserlerle donatılmıştır (Darkot, 1988). Evliya Çelebi, 1647 yılında burayı ziyaret ettiğinde 140 köyü olan Köprü'deki kalenin harap olduğunu, halkın Celâli isyanlarından bıkmış usanmış bir şekilde bulunduğunu, bu yüzden korunmak için kaleye bitişik bir toprak kale inşa ettiklerini, kalenin 4 kapısı olduğunu, çarşı ve pazarın kale dışında bulunduğunu, evlerin altının taş üstlerinin ise tahta ve damlarının kiremitlerle örtülü bulunduğunu, içi-dışı beyaz kireç sıvalı iki katlı yapılar olduğunu belirtmektedir. Seyahatname'de ayrıca, Sinop'un Köprü'nün iskelesi olduğu ve Köprü ve Sinop arasında Boyabat kazasından geçen çok eski bir yoldan bahsedilmektedir (Parmaksız, 1983). Evliya Çelebi'nin bahsettiği yolun tarihi ipekyolu olduğu ve Vezirköprü'nün çok önemli bir ticaret yolu üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Ticari bir özelliğe sahip olan bu yerleşim yeri tarih boyunca farklı kültürel ve tarihi zenginliklerin buluşma yeri olmuştur.

Vezirköprü’de Tarihi Yapı Mirası ve Koruma Çalışmaları

Vezirköprü’de ilk koruma kararı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1978 yılında Hacıköy Caddesindeki Orta Hakak Hamamı (tarihi sit alanı) için alınmıştır. Şehirdeki tarihi ve kültürel yapılara ilişkin ilk envanter çalışması ise 1978 yılında yapılmış ve belirli sayıda yapı için koruma kararı alınmıştır. Korunması gereken tarihi yapı ve diğer varlıkların belirlenmesine ilişkin 1987,1989 ve 1991 yıllarında koruma kararları alınsa da en kapsamlı çalışma 1992 yılında yapılmıştır. İlk koruma kararının alındığı 1978 yılından günümüze kadar, Vezirköprü ilçesi sınırları içinde 16 arkeolojik sit alanı, bir ticari ve bir şehir sit alanı ile 14 kültürel yapı, 58 sivil mimari örneği, 1 idari, 13 dini, 1 doğal varlık, 1 kalıntı-mezarlık, 2 korunacak sokak, 1 endüstriyel yapı olmak üzere koruma kararı alınan tarihi ve kültürel varlık sayısı toplamı 107’dir. Bu tarihi mirasın büyük bölümü Vezirköprü şehrinde yer almaktadır (Tablo 1- Şekil 2).

Aktif fay kuşağı üzerinde kurulan şehir tarih boyunca önemli depremlere maruz kalmış ve bu depremler, tarihi ve kültürel eserlerde önemli tahribata neden olmuştur. 1943 yılında meydana gelen ve Ladik depremi olarak bilinen depremde şehir merkezi ve çevresinde önemli maddi hasar meydana gelmiştir. Vezirköprü’de; Rahmaniye Medresesi, Mustafa Efendi Hanı, Yusuf Ağa Hamamı, Taceddin Paşa Hamamı gibi birçok yapı deprem ve yangınlar nedeniyle günümüze ulaşamamıştır.

Gerek depremler, gerekse başka nedenlerle bir çok tarihi yapı kaybolmakla birlikte, Osmanlı İmparatorluğuna veziriazamlar yetiştiren Vezirköprü’de tarihi eserlerin çokluğu ve bunların halk tarafından benimsenip, korunduğu dikkati çekmektedir. Vezirköprü tarihi mekânları ve sivil mimari örneği çok sayıda mesken ve yapılarıyla adeta bir açık hava müzesidir.

Tablo 1. Vezirköprü Şehrindeki Tarihi Yapı Mirası, 2014

Grup Adı	Tür	İsim	Bulunduğu Yer
Kültürel	Hamam	Orta Hakak Hamamı	Hacıköy Cad.
		Şifa Hamamı	M.paşa Mah.
		Kale Hamamı	M.Paşa Mah.
		Yeni Hamam	Orta Cami Mah.
		Tacettin İbrahim Paşa Hamam	Çanaklı Mah.
		Yalı Hamamı	Nalbanlı Mah.
	Bedesten	Bedesten	Hükümet Cad.
	Arasta	Arasta	Hükümet Cad.
	Han	Taşhan ve Müştemilatı	Orta Camii Mah.
		Üzüm Hanı	Orta Camii Mah.
	Köprü	Köprü	Göl Beldesi
	Çeşme	Çeşme	Şehit Müftü Sok.
		Çeşme	Orta Camii Mah.
		Çeşme	Dikenli Mah.
Çeşme		100. yıl cad.	
Saat Kulesi	Saat kulesi	Fazıl Ahmet Paşa Mah.	
Sivil Mimari Örneği	Konut	Kibar ali evi	Taşkale Mah.
		Konut (3 adet)	Değirmenbaşı Mah.
		Konut (15 adet)	AbdulganiMah
		Konut (6 adet)	Dikenli Mah.
		Konut (2 adet)	Nalbanlı Mah.
		Konut (9 adet)	Orta cami Mah.
		Konut (10 adet)	Mehmet Paşa Mah.
		Konut (7 adet)	Taşkale Mah.
		Konut (4 adet)	Tabakhane Mah
		Konut (1 adet)	Fazıl Ahmet Paşa Mah.
İdari	Kütüphane	Fazıl Ahmet Paşa Kütüphanesi	Fazıl Ahmet Paşa Mah.
Dini	Türbe	Şehit Müftü Türbesi	Mehmet Paşa Mah.
	Cami	Aşağı Nalbanlı Camii	Nalbanlımah.
		Cami	Orta Cami Mah.
		Yukarı Nalbanlı Camii	Nalbanlı Mah.
		Kale Camii	Mehmet Paşa Mah.
		Toprakkale Camii	Mehmet Paşa Mah.
		Orta Camii	Orta Cami Mah.
		Kurşunlu Tacettin Paşa Camii	Çanaklı Mah.
		On Ocak Camii	Yeni Mah.
		AbdulganiNamazgah Camii	Mehmet Paşa Mah.
		Dikenli Camii	Dikenli Mah.
		Tabakhane Camii	Taşkale Mah.
Doğal Varlık	Ağaç	Çınar	Polis Karakolu Önü
Kalıntı-Mezarlık	Mezarlar	Mezar Taşları	Fatih Mah.
Korunacak Sokak	Sokak	Mahkemeönü Sokak	Kulebaşı Caddesi
		1120, 1122 ve 823.Sokaklar	Tacettin Paşa Caddesi

oluşturulmaya çalışılmıştır. Yapının mihrap ve minberi çeşitli onarımlar gördükten sonra günümüze ulaşabilmiştir (Foto: 1-2).

Foto 1: Namazgâhın restorasyon öncesi durumu

Foto 2: Namazgâhın restorasyondan (2008) sonraki görünüşü.

Kurşunlu (Tacettin Paşa) Camii: Çanaklı Mahallesinde bulunan caminin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Vakıflar Bölge Müdürlüğünde bulunan vakfiye'ye dayanarak Miladi 1495 yılı civarında Hacı Beyzade Mevlana Safiyyüddin oğlu İbrahim Paşa tarafından yaptırıldığını belirtmektedir (Bayraktar, 2014). Genişçe bir avlu içerisindeki caminin çevresinde, şadırvan ve hangi dönme ait olduğu kesin olarak bilinmeyen çeşitli mezarlar bulunmaktadır. 1943 depreminde büyük hasar gören caminin mihrap önü kubbesi, son cemaat yeri ve minaresi tamamen yıkılmıştır. 1955 yılında orijinal duvar üzerine, ahşap tavan ve kiremit çatılı olarak yeniden yaptırılmıştır. 1989 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünce başlatılan restorasyonda, ahşap çatı kaldırılarak yerine orijinaline benzer yüksek kasnaklı aynı eksenli iki kubbe konulmuştur. Yapılan restorasyon sırasında son cemaat mahallinin sütun başlık ve altlıkları kaldırılmıştır (Foto 3-4).

Foto 3: Kurşunlu Camii'nin restorasyon öncesi görünümü (Kaynak, Beşer Kuyumculuk).

Foto 4: 1989 restorasyonu sonrası Kurşunlu Camii'nin görünüşü

Kale (Taşkale/ Ayşe Hatun) Camii: Üzerinde herhangi bir kitabesi bulunmayan camii, Mehmet Paşa mahallesindedir. Ayşe Hanım'ın Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan Miladi 1696 tarihli vakfiyesinden caminin Ayşe Hanım tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır (Bayraktar, 2014). 1943 yılında ki depremde minare ve son cemaat kubbesinin kısmen zarar görmüştür. Kuzey-güney doğrultuda inşa edilen camii, kuzeyinde yer alan üç bölümlü son cemaat mahalli ile harim kısmından oluşmaktadır. Camide inşa malzemesi olarak; son cemaat mahalli ve minarede tamamen kesme taş, cephelerde ise bir sıra kesme taş, üç sıra tuğladan oluşan örgü malzemesi kullanılmıştır.

Toprakkale Camii: Mehmet Paşa mahallesinde bulunan yapı, kuzey-güney doğrultuda boyuna dikdörtgen planlı olup, kırma çatılı ve alaturka kiremit örtülüdür. Evliya Çelebi, Seyahatnamesinin Vezirköprü bölümünde Celali isyanlarından bıkan halkın eşkıyalardan korunmak için taş kaleye bitişik toprak bir kale yaptırdığından bahsetmektedir. Caminin, bahsi geçen toprak kale içerisinde yapıldığı ve bu kaleden ismini aldığı düşünülmektedir. Caminin üzerinde inşa ya da onarım kitabesi bulunmamaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan Miladi 1695 tarihli Ayşe Hanım'a ait vakfiyeden yapının Ayşe Hanım tarafından vakfiye tarihine yakın bir zamanda yaptırıldığı anlaşılmaktadır (Topçu, 2010). Son derece sade tutulan yapı, mimari özellikler bakımından geç

dönemi işaret etmektedir (Bayraktar 2014: 307). 1943 depreminde kısmen zarar gören yapı Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir (Foto: 5-6).

Foto 5: Toprakkale Camii, 2014

Foto 6: Toprakkale Camii'nin mihrabı

Yukarı Nalbantlı Camii: Nalbantlı mahallesinde bulunan tarihi yapının Osmanlıca kitabesinde "Sahibü'l Hayrat El Hacı Hüseyin, Amele (Amil) Mustafa, 1162" yazılıdır. Kitabeye göre miladi 1749 tarihinde yaptırılan yapı, 1938-1939 yıllarında ve 2007 yılında onarım geçirmiştir. Dikdörtgen planlı camii; harim, son cemaat yeri ve mahfil katından oluşmaktadır. İçten düz tavan, dıştan dört omuz kırma çatılı ve alaturka kiremitle örtülüdür. Yapının temeli moloz taştan olup üstü ise ahşap karkas arası tuğla dolgulu ve üzeri bağdadi sıvalıdır. Yapıya giriş, iki kanatlı ahşap kapıyla yapılmaktadır. Caminin kuzeybatı cephesinde çinkoyla kaplı ahşap bir minare bulunup, minareye mahfil katındaki bir kapıyla çıkılmaktadır. İçi son derece sade olan caminin mihrap ve minber üzerinde ahşap bezemeler ile cami tavanının ortasında, lale oymalarla bezeli, fırfırlı, ahşap oymalı bir göbek bulunmaktadır.

Namazgâh Camii: Namazgâh Mahallesi'nde, Köprülü Mehmet Paşa Camisi'nin kuzeybatısında yer almaktadır. Tarihi cami üzerinde inşa ve onarım kitabeleri bulunmamakla birlikte 17 yy' da Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir (Samsun Kültür Varlıkları Envanteri, 2012:707). 1906 depreminde büyük zarar gören caminin sadece minber ve mihrabı orijinal şekliyle bırakılıp, aynı yere 1915 yılında bugünkü cami yapılmıştır. 2008 'de Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nce restore edilen cami, günümüzde Vezirköprü müftülüğü'nce Aile ve dini rehberlik bürosu olarak kullanılmaktadır (Foto: 7-8).

Foto 7: Restorasyonu öncesi (2006)
Namazgâh Camii

Foto 8: Restorasyonu sonrası (2008)
Namazgâh Camii'nin doğudan görünüşü

Fazıl Ahmet Paşa (Taş/Kurşunlu/Köprülü) Medresesi: Fazıl Ahmet Paşa mahallesinde bulunan tarihi yapının kitabesi olmamakla birlikte, Köprülü Fazıl Ahmet Paşa tarafından yaptırıldığını belirtmektedir (Bayraktar, 2014). Ancak medresenin hangi tarihte yapıldığı konusunda araştırmacılar arasında bir birliktelik bulunmamaktadır. Medresenin orijinal yapısında çatısı kurşun kaplı iken bu kurşunlar 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'nda alınıp, çatısı kiremitle kapatılan Medresenin 1943 depreminde kısmen zarar gördüğü ancak bu çatlakların tamir edildiği belirtilmektedir (Samsun Kültür Varlıkları Envanteri, 2012: 693). Yapı, 1964 yılına kadar çeşitli amaçlar için kullanılmışsa da 1964'ten bu yana kütüphane olarak kullanılmaktadır. 1974 yılında yapılan restorasyonda, yapının sonradan eklenen çatı kiremitleri kaldırılıp kubbelerin üzeri bakır ile kaplanmıştır. 2002 yılında tekrar restore edilen yapının iç avludaki sütunların araları ahşap perdelerle kapatılmıştır (Foto: 9-10).

Foto 9: Fazıl Ahmet Paşa Medresesi'nin restorasyon öncesi görünüşü (Kaynak, Beşer Kuyumculuk Arşivi).

Foto 10: Fazıl Ahmet Paşa Medresesi'nin restorasyon sonrası görünüşü, (Kaynak, THK)

Açık avlulu medrese tipolojisi içerisinde yer alan tarihi yapı, dikdörtgen planlı ve etrafı revaklarla çevrilidir. Revaklar taş örgülü ve sivri kemerlerle birbirine bağlanmıştır. Yapının içinde ve dışında düzgün kesilmiş pembe renkli "karacaviran" taşı kullanılmış olup her birimin üzeri kubbe ile örtülmüştür. Yapının dış cepesinde ve kapı, pencere, dolap ve ocak nişi çevrelerinde iyi bir taş işçilik görülür (Bayraktar, 2014).

Vezirköprü (Köprülü) Bedesten ve Arastası: Orta Camii Mahallesi, Hükümet Caddesi'nde bulunan yapının inşa kitabesi bulunmamaktadır. Bedestenin banisi ve yapılış tarihi konusunda kesin bilgi yoktur. Evliya Çelebi (Seyahatname: 690), bedesteni yaptıranın Mehmet Paşa'nın eşi Ayşe Hanım'ın babası Yusuf Ağa olduğunu belirtmektedir. Ancak aynı eserde arastanın varlığıyla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Samsun Kültür Varlıkları Envanter Kitabı'nda (2012:711) miladi 1660, Bayraktar (2014; 324) ise, 17 yy olarak tarihlendirmektedir. Tarihi yapı, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 1950, 1969, 1975, 1998 ve 2007 yıllarında birçok kez restore edilerek bugünkü görünümünü kazanmıştır. İç ve dış bedesten olmak üzere iki bölümden oluşan yapının dört adet giriş kapısı bulunmaktadır. Yapılan incelemelerde bir zamanlar tütün deposu olarak dahi kullanılan bedesten, günümüzde lokanta ve semaverciler çarşısı olarak kullanılmaktadır (Foto: 11). Geniş bir alana yayılan tarihi yapı, kare planlı ve dört kubbeli bedesten ile bedesteni çevreleyen altıgen planlı arastadan oluşmaktadır.

Arasta dışarıdan duvarla çevrilmiş olup arastaya kuzeydoğu, kuzeybatı, kuzey ve güney yönlerinde bulunan dört adet kapıdan girilmektedir. Duvarlar altta kesme taş, üste ise moloz taş ve tuğla ile örülü olup kirpi saçaklıdır. Bedesteni dışarıda 32 adet dükkân çevrelemektedir. Yapıyı dört yönden kuşatan dükkânların üzeri günümüzde çinko ile kapatılmıştır (Foto: 12-13). Yapının ana beden duvarları dükkân seviyelerinden yüksek tutulduğu görülmektedir.

Foto 11: Bedesten ve Arastanın doğudan görünüş (Kaynak, THK).

Foto 12: Bedestenin etrafındaki semaver dükkanları.

Foto 13: Restoran Olarak Kullanılan İç Bedesten.

Taşhan: Orta Cami mahallesinde, bedestenin kuzeydoğusunda bulunan eserin kitabesi bulunmamaktadır. Ancak mimari üslubundan dolayı 17-19 yy Geç Osmanlı döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir (Samsun Kültür Varlıkları

Envanter Kitabı, 2012:704). Hayli bakımsız durumda iken 2006 yılında Vakıflar Genel müdürlüğü tarafından restore edilerek Vezirköprü' deki turistik çekiciliklerin en önemlilerinden birini oluşturmuştur. Açık avlulu hanlar tipolojisi içerisinde yer alan yapı, iki katlı olarak inşa edilmiştir. Hafif yamuk, dikdörtgen planlı olan Taşhan, kesme taş ve tuğlanın bir arada kullanıldığı almaşık bir teknikle yapılmıştır (Samsun Kültür Varlıkları Envanteri, 2012:704), (Foto:14-15). 1943 depreminde hasar gören yapının kuzey duvarının büyük ölçüde yıkıldığı ve bu tarihten sonra aslı taş iken hımsıyla yenilendiğini belirtmektedir. Batı cephesinde bulunan kapıdan girişi sağlanan yapının diğer cepheleleri sağırdır. Düzgün kesme taş çerçevesi, sivri kemerli kapının kilit taşında basit bir rozet kabartılmıştır (Bayraktar, 2014). Hanın ortasındaki avluyu, ikinci katı ahşap direklerle taşınan revaklar ve bunların gerisinde kalan hücreler çevrelemektedir. Yapının ikinci katını basit korkuluklarla çevrelenen ve ahşap direklerle taşınan revaklar kuşatır. Hücrelerin boyutları birbirine eşit olmayıp içerisinde bir ocak ve dolap nişi bulunmaktadır.

Foto 14: Restorasyon öncesi Taşhan

Foto 15: Restorasyonu sonrası Taşhan, 2006.

2007 yılına kadar haftanın belirli günlerinde canlı hayvan pazarı kurulan hatta belli dönemlerde avlusu otopark, üst katlardaki hücreleri ise ticari amaçlı büro ve dükkân olarak kullanılmıştır. 2007 yılındaki restorasyonla hücreleri oda, develiği ise restoran olarak düzenlenen tarihi yapı atıl durumundan kurtulup ziyaretçilerin ve misafirlerin konakladığı bir otele dönüştürülmüş ancak, 2014 yılında meydana gelen yangında büyük hasar görmüştür (Foto: 16-17). Yapılan görüşmelerde hasar

tespit çalışmalarından sonra yapının hızlı bir şekilde tekrar restore edileceği belirtilmiştir.

Foto 16-17: Ekim 2014 tarihinde yanan Taşhan'ın, yangın anındaki ve yangından sonraki görüntüsü.

Üzüm Hanı: Herhangi bir kitabesi ve vakfiyesi bulunmayan tarihi han, Orta cami mahallesinde, Orta caminin güneyinde bulunmaktadır. Bayraktar, (2014;321) hanı, mimari özelliğine bakarak 17-19 yy arası olarak n tarihlendirmektedir. Günümüzde şahsa ait bir mülkiyet olan han, uzun dikdörtgen planlı, revaksız bir avlunun etrafında tek kat halinde sıralanan odalar ile güneydeki ahırdan oluşmaktadır (Foto:18). Kuzeyde bulunan bir kapıdan girilen hanın güney cephesinde de bugün yıkılmadan kaynaklanan bir açıklık oluşmuştur. Hanın iç kısmında doğu, batı ve kuzeyinde dükkânlar bulunmaktadır. Hanın doğu ve batı dış cephesinde bulunan dükkânlara ise sokağa açılan kapılardan girilir. Bu dükkânlar günümüzde bakırcılar çarşısı olarak kullanılmaktadır. Tek katlı olan han, ahşap dikmelerin arasının moloz taş, tuğla ve kerpiç dolgu ile doldurulduğu duvarlardan oluşur. Bu duvarların üzeri ise samanlı sıva ile kaplanmıştır. Kıрма çatılı yapı alaturka kiremitle örtülüdür.

Vezirköprü Orta (Çifte/Köprülü/Yeni) Hamamı: Orta camii mahallesi Orgeneral Faruk Cömert Caddesi üzerinde Bedesten ve Arastanın bitişiğinde bulunan hamamın inşa kitabesi bulunmamaktadır. Ayşe Hanım'a ait miladi 1695 tarihli vakfiyede geçen bilgidен hareketle yapının Ayşe Hanım tarafından inşa ettirildiği anlaşılmakta ise de bazı araştırmacılar inşa sahibinin farklı kişiler

olduğundan bahsetmektedir. Samsun Kültür Varlıkları Arşivinde hamamın miladi 1660 yılında Ayşe Hanım tarafından vakfedildiği belirtilmektedir (2012:702).

Foto 18: Üzümlü hanımın iç avlusundan kuzeydeki giriş kapısına bakış, 2014.

Hamam, 1964-1965,1976 ve son olarak 2007 yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir. Erkekler ve kadınlar kısmı olmak üzere iki bölümden oluşan tarihi yapı, çifte hamam tarzındadır. Günümüzde fonksiyonuna uygun olarak kullanılan tarihi yapının, Yeni hamam adı verilen kadınlar kısmının girişi Faruk Cömert Caddesinden, Orta hamam adı verilen erkekler kısmının girişi ise bedesten tarafındandır. Doğu-batı doğrultuda uzanan yapı, dört eyvanlı ve köşe halvet hücreli plan tipinde birbirinin simetrisi olan çifte hamam şeklinde inşa edilmiştir.

Kale (Taşkale /Ayşe Hatun/Yusuf Ağa) Hamamı: İnşa ve onarım kitabesi olmayan ancak 1696 tarihli bir vakfiyede bahsi geçen (Bayraktar 2014: 340) yapı, Mehmet Paşa mahallesinde olup Kale camisine bitişik yaptırılmıştır. Bayraktar (2014: 340), çeşitli kaynaklara dayanarak hamamın banisinin Ayşe Hanımın babası Yusuf ağa, yapılış tarihinin ise vakfiye tarihi olan 1696'dan biraz önce olabileceğini belirtmektedir. Samsun Kültür Varlıkları Envanterinde ise yapının Köprülü Mehmet Paşanın eşi Ayşe Hanım tarafından 1659 tarihinde

yaptırıldığından bahsedilmektedir. 1943 depreminde zarar gören yapı, 1960 ve 2007 yıllarında restorasyona tabi tutulmuştur. Son yapılan restorasyonla kullanılabilir bir özelliğe kavuşan yapı ne yazık ki şimdilerde bu fonksiyonundan uzak olup kapalıdır. Tek hamam olarak kuzey-güney yönünde inşa edilen eser, soyunmalık, ılıklik ve sıcaklık bölümlerinden oluşmaktadır. Hamamın yapımında moloz taş malzeme kullanılmıştır. Kesme taş ve tuğladan yapılmış kasnağın üzerindeki kubbe, ters dizilmiş kiremitle örtülüdür.(Samsun Kültür Varlıkları Envanteri, 2012:700).

Şifa hamamı: Mehmet Paşa mahallesinde, inşa kitabesi ve kayıtlı bir vakfiyesi bulunmayan hamamın Köprülü Mehmet Paşanın ailesi için özel yaptırdığı belirtilmektedir (Kültür Varlıkları Envanteri 2012:698). Yapının inşa tarihini ise çeşitli kaynaklara dayandırarak yorumlayan Bayraktar (2014;335) 17. yy olarak belirtmektedir. Vezirköprü yöresinde ki tarihi yapılar içerisinde en kötü durumda olanların başında gelen hamam, bugün birçok yeri yıkılmış bir harabe durumundadır. Acilen bir restorasyon çalışmasına ihtiyaç duyan yapının onarılarak fonksiyonu ile birlikte korunup, şehir turizmüne ve yöre halkının kullanımına kazandırılmasının gerekliliği düşünülmektedir. Vezirköprü yöresinde, yukarıda açıklanan hamamlardan başka Tacettin İbrahim Paşa (Tahta) ve Yalı hamamları da bulunmaktadır.

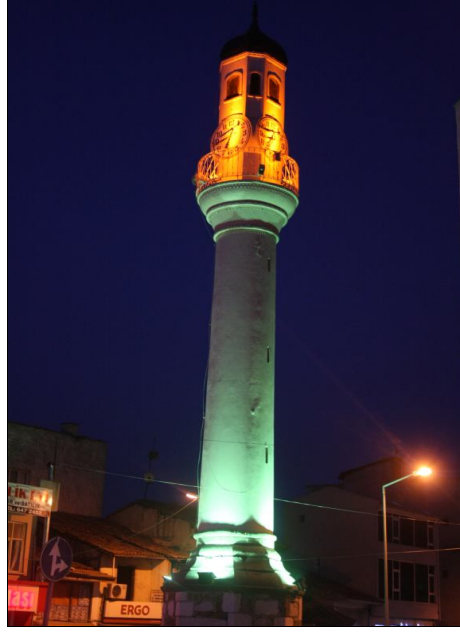
Saat Kulesi: Fazıl Ahmet Paşa mahallesinde Saathane meydanında bulunan yapı, kulenin kuzeyinde bulunan kitabeye göre 1906 yılında II. Abdülhamit devrinde, Sivas Valisi Reşat Akif paşa tarafından yaptırılmıştır. (S.K.V.A. Kitabı 2012: 703) 1943 depreminde önemli derecede hasar gören yapı, 1959 yılında onarım geçirmiştir. Dört tarafında yer alan saatleri çalışır vaziyette olan yapı, sekizgen bir kaide üzerinde yuvarlak gövdeli bir minare görünümündedir. Saat kadranlarının bulunduğu petek kısmı sekizgen planlı olup her cephede birer pencere bulunmaktadır. Saat kulesi, üzerinde bir alem bulunan küçük bir kubbe ile örtülmüştür (Foto.19-20).

Sokak Sağlıklaştırma alışmaları: Vezirköprü şehrinin tarihi mekânlarının bulunduğu alan 1992 yılında şehir sit alanı olarak ilan edilmiş ve iki adet sokak koruma altına alınmıştır. Koruma altına alınan bu sokaklarda, Samsun Valiliği ve Vezirköprü Belediyesi işbirliği ile Sokak Sağlıklaştırma Projesi uygulaması başlatılmıştır.

Foto 19: Saat kulesi

Foto 20: Saat kulesi

Dört etap halinde uygulanan proje ile koruma amaçlı imar planında tarihi ve ticari sit alanı içerisinde bulunan Kulebaşı ve Tacettin Paşa Caddesinde 110 binanın restorasyonunun yapılması planlanmış, projenin ilk etabında 2'si tarihi eser olarak tescilli, 17'si ise geleneksel sivil mimari örneği toplam 19 tarihi binanın restorasyonu tamamlanmıştır. İkinci etap çalışmasında ise Mahkemeönü sokakta bulunan 3'ü tarihi eser, 23'ü de geleneksel sivil mimari örneği 26 tarihi yapının yenileştirme çalışmaları yapılmıştır. Projenin 3 ve 4. etap çalışmaları ise hala devam etmektedir. (Foto: 21-22-23-24).

Foto: 21-22: Sokak sağıklaştırma çalışmaları kapsamında Mahkemeönü sokakta yapılan Restorasyon alışmaları

Foto: 23 Restorasyonu tamamlanan Mahkemeönü Sokak

Foto:24 Restorasyonu tamamlanan Tacettinin Paşa Caddesi

Sivil mimari örneği yapılar: Ev ve eklentileri ile onun mekânsal düzeni, şekli ve mimarisi, maddi kùltürün en kolay görùlebilir örnekleri konumundadır. Araştırma sahamızdaki meskenlerin şekil ve mimari formlar kazanmalarında yörenin doğal ve kùltürel özelliklerinin etkili olduğu görùlmektedir.

Vezirköprü yöresinde mesken yapımında doğal evre imkânları ve elde var olan malzemenin en iyi şekilde kullanıldığı dikkati çekmektedir. İklim şartları, yeryüzü şekilleri, eđim, relief, coğrafi konum ile üretim, tüketim ve kùltür meskenlerin yapımı ve tasarlanmasında mesken mimarisine şekil veren unsurlardır. Vezirköprü meskenlerinin en önemli özelliği işlevleri olmuştur. Meskenin her öğesi, ev sakinlerinin ekonomik faaliyetleri ve yaşam biçimleri yansıtır. Yöre meskenlerinde estetik kaygı daha geri planda kalmıştır. Ancak bu meskenlerin estetik ve incelikten uzak olduğu anlamına gelmez. Çođu ađdař tasarımda olmayan birçok mimari özelliği bu meskenlerde görmek mümkündür. Akademik olarak tanımlanabilecek bir eğitime sahip olmayan ancak tecrübe ve bilgi birikimini babadan oğula usta-çırak ilişkisi içerisinde kuşaktan kuşağa aktaran

yerel ustalar, yılların verdiği deneyimle konutları bir nakış gibi işlemiş, konutta hem kendi becerilerini hem de konut sahibinin arzu ve isteklerini bir sentez şeklinde ortaya koymuştur. Yöre meskenlerinde halkın inanç, gelenek ve görenekleri evin her bölümünde etkili olmuştur. Meskenin yapılacağı yerin seçimi, mesken planı, avlu, cephe ile pencere seçimi gibi birçok özellik buna örnek olarak gösterilebilir.

Vezirköprü yöresinde sadece tek tip malzemenin kullanılmasıyla inşa edilen yani sadece topraktan, ağaçtan ya da sadece taştan yapılmış meskenler yoktur. Yörede iki ya da daha fazla yapı elamanının birlikte kullanılması ile oluşturulmuş karma mesken tiplerinin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Evler genelde iki katlıdır. Çok az da olsa kerpiçten yapılmış yer oda (yer ev) adı verilen tek katlı meskenlerde bulunur. Üç ve daha fazla kata sahip meskenler çok azdır ve bunlar daha çok şehir merkezinde görülür ve yörede genellikle konak olarak adlandırılırlar. Meskenlerin damları genellikle beşik tipi çatı örtüsü ile kaplı üzeri ise alaturka kiremitle örtülüdür. Ancak yeni yapılan meskenlerin kırma çatılı ve Amerikan kiremidi ile örtülü olduğu görülmektedir. Meskenlerin genelde bağdadi sıva ile sıvanmıştır.

Yöredeki kır meskenleri üzerinde doğal çevre şartlarının etkisi belirgindir. Meskenlerin genellikle yakın çevreden sağlanan yapı malzemesinin tamamen veya belli bir ölçüde kullanılmasıyla yapıldıkları görülmüştür. Meskenlerin duvarları, genellikle su basman seviyesine kadar taş olmak üzere kerpiç, ahşap karkas, sepet örgü ya da tamamen ahşaptan oluşur. Tavşan dağı ve Kunduz dağı eteklerindeki kırsal yerleşmelerde ahşap meskenlerin fazlalığı dikkat çekicidir. Özellikle depresyon alanlarında ve taban düzlüklerinde ahşap ve taş malzeme sınırlı olduğundan kerpiç ve ahşap karkas önemli yapı malzemesi durumundadır. Ahır genellikle meskenin alt katında bulunur. Meskenden ayrı olarak inşa edilen ahır yok denecek kadar azdır. Meskenin avluya bakan giriş tarafında 3-4 metre genişliğinde kuruluk adı verilen çatı çıkmaları bulunur. Bu alanların daha çok tarım araç-gereç ve çeşitli malzemelerin konulmasında kullandığı tespit edilmiştir. Yörede mesken eklentilerinde vazgeçilmezlerden biride ambarlardır. Tahıl

tarımının yoğun olduğu yörede tamamen ahşaptan yapılmış avlunun bir kenarında yerini almıştır. Kırsal yerleşmelerde evlerin yağış alan dış cephelerinin genellikle çok acı kireç diğer cephelerinin ise çamurla (toprak-saman karışımına bazen hayvan gübresi katılarak yapılan sıva örtüsü) sıvandıkları görülmüştür. Neredeyse kırsal meskenlerin hemen hepsi kenarları taş ya da kerpiç duvarlarla çevrili bahçe nizamlıdır. Kerpiç olan duvarların üzerinin yağmura karşı oluklu kiremit ve çalı bazen de taşlarla kapatıldığı görülmüştür. Yörede etrafı çalı, çit, ağaç ve tellerle çevrili avluya sahip meskenlerde bulunmaktadır. Avluya genellikle iki kanatlı ahşap kapıdan girilir. Bazı meskenlerde avlu kapısının üzerinin yağışa karşı çatı ile kapatıldığı da görülmüştür (Foto:25-26).

Foto: 25-26 Değirmenbaşı Mahallesi 100. Yıl caddesinde bir konak.

Vezirköprü Halkının Tarihsel Koruma ve Sokak Sağıklaştırma Projesine Yaklaşımı Anketi

Vezirköprü halkının koruma çalışmalarına yaklaşımını belirlemeyi amaçlayan anket çalışması, 2013 yılında yapılmıştır. Yüz yüze görüşme tekniğiyle 32 soruluk anket sorusunun yer aldığı çalışmada, Vezirköprü halkından anket sorularını cevaplandıran 154 kişinin cevapları değerlendirmeye alınmıştır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim ve oturdukları yere ilişkin sorular sorulmuştur. İkinci bölümde ise Vezirköprü şehrindeki tarihi yapı ve mekânların katılımcılar tarafından bilinme durumu ölçülmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde halkın tarihi korumaya ve bu konuda yapılan çalışmalara bakışı, son bölümde ise

yapılan restorasyon çalışmalarının şehrin görünümüne ve turizme etkileri araştırılmıştır. Ankette tarihi yapıların korunması ve restorasyon çalışmalarında görülen eksiklikler konusunda halkın görüşlerini belirlemek amacıyla açık uçlu sorular da sorulmuştur. Elde edilen veriler SPSS 20.0 istatistik programına yüklenmiş "ikili regresyon" ve "Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi" ile değerlendirilmiştir.

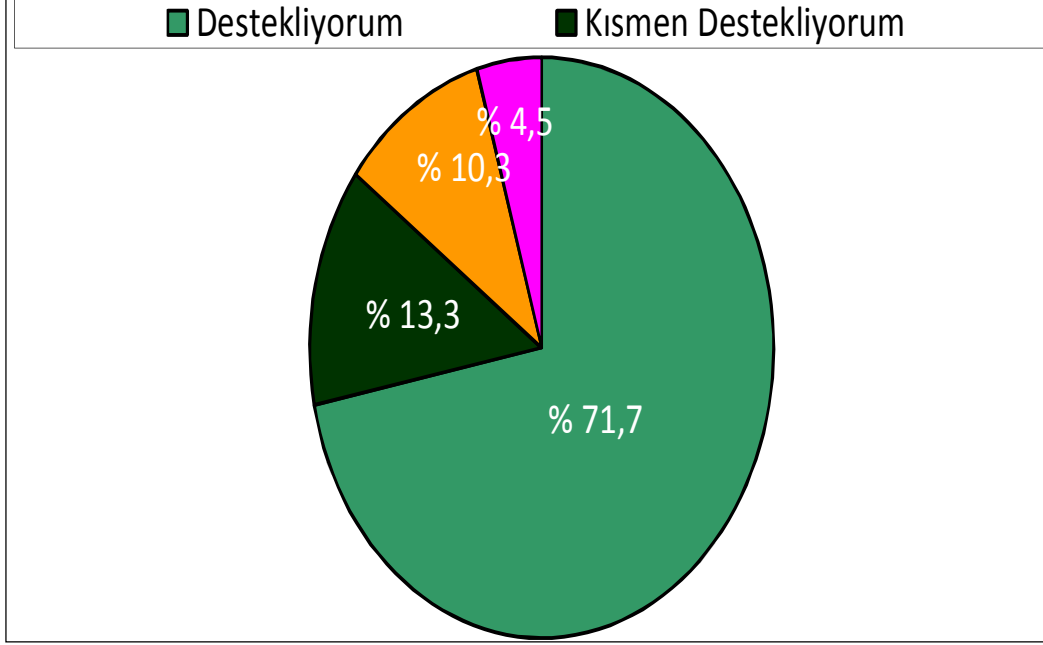
Bulgular

Ankete cevap verenlerin % 37'si kadın, % 63'ü ise erkeklerden oluşmaktadır. Yaş gruplarına göre, 0-18 yaş (%14), 19-40 yaş (%47), 41-60 yaş (%34), 60+ yaş (%5) olarak dağılım göstermektedir. Ankete katılanların mesleklere göre dağılımı, %25'i esnaf, %19'u memur, %6'sı işçi, %44 diğer/çiftçi, %2'si emekli ve %4'ü çalışmıyor/işsizdir. Hemen her mahalleden ankete katılanlar bulunmaktadır.

Anket sonuçlarına göre, Vezirköprü halkının büyük bölümü (%71,7) şehirdeki tarihi yapı ve mekânların korunmasına olumlu bakmakta ve desteklemektedir. Kısmen destekleyenlerde (% 13,3) dâhil edilirse toplamda %85 gibi yüksek bir oran çıkmaktadır. Bu oran yerel yönetimin koruma çalışmalarında önemli bir halk desteğini ortaya koymaktadır. Ankete cevap verenlerin %4,5'ü fikrim yok derken, Vezirköprü halkının sadece %10,3 kadarı koruma çalışmalarını doğru bulmamakta, desteklememektedir (Şekil 3).

Vezirköprü halkının tarihi koruma çalışmalarına verdiği desteğin eğitim durumuna göre dağılımına bakıldığında, eğitim durumuna göre bütün gruplarda tarihi koruma çalışmalarını tamamen destekleyenlerin oranı %60'ın üzerinde olmakla birlikte, ilköğretim mezunlarında oran daha yüksektir (%77,8). Yükseköğretim mezunlarında tamamen destekleyenleri oranının ilköğretim ve ortaöğretim gruplarına göre düşük olması dikkat çekicidir. Açık uçlu sorulara verilen cevaplara bakıldığında restorasyon çalışmalarını desteklememe nedeni

olarak tarihi dokunun bozulduğu ve aslına uygun restorasyon yapılmadığını gerekçe göstermektedirler (Tablo 1).

Şekil 3. Vezirköprü halkının şehirdeki tarihi yapı ve mekânların Korunmasına yaklaşımı

Tablo 1. Vezirköprü Halkının Eğitim Düzeyine Göre Korumaya Yaklaşımı

Eğitim durumunuz	Şehirdeki tarihi yapı ve mekânların korunması, restore edilmesi çalışmaları hakkında görüşünüz nedir? (%)			
	Tamamen Destekliyorum	Kısmen Destekliyorum	Desteklemiyorum	Fikrim Yok
İlköğretim	77,8	11,1	11,1	-
Ortaöğretim	72,7	11,4	2,3	13,6
Yükseköğretim	64,7	17,6	17,6	-
Genel Ortalama	71,7	13,3	10,3	4,5

Ankete katılanların mesleklerine göre ise, emekli ve memur grubunun tamamı, kısmen ya da tamamen desteklemektedir. Diğer meslek gruplarında destekleyenlerin oranı yüksek olmakla birlikte, esnaf ve öğrencilerin bir kısmı desteklememektedir. İşçi ve öğrenci grubunun bir bölümü ise bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Meslek Gruplarına Göre Halkın Tarihi Korumaya İlişkin Görüşleri

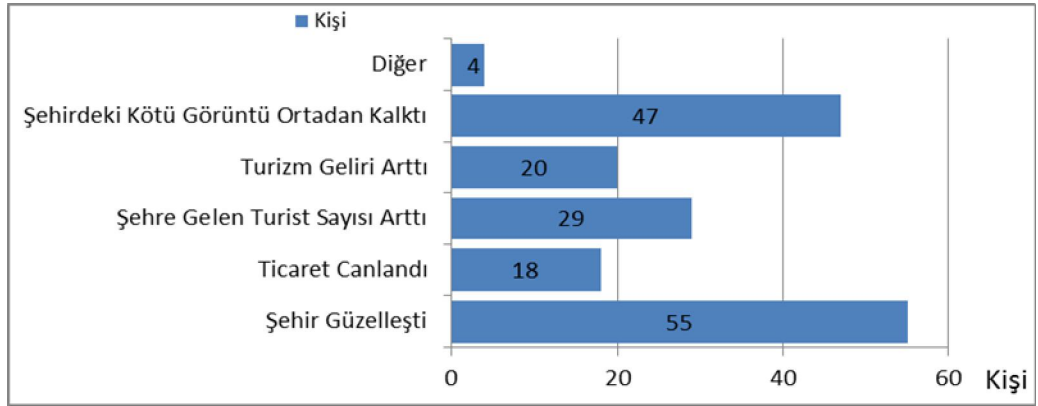
Ne tür bir işle meşgulsünüz?	Şehirdeki tarihi yapı ve mekânların korunması, restore edilmesi çalışmaları hakkında görüşünüz nedir? (%)			
	Tamamen Destekliyorum	Kısmen Destekliyorum	Desteklemiyorum	Fikrim Yok
Esnaf	68,2	7,5	19,3	5
Memur	84,2	15,8	-	-
İşçi	62,7	16,2	11,5	9,6
Emekli	87	13	-	-
Çalışmıyor	64,7	20,5	11,6	3,2
Öğrenci	63,6	7,2	19,4	9,8
Genel Destek Ortalaması	71,7	13,3	10,3	4,5

Tarihi koruma çalışmalarına desteğin halkın yaşadığı mahalleler bazında bakıldığında, mahallelere göre değişmekle birlikte, halkın çoğunluğu restorasyon çalışmalarını desteklemektedir. Ancak, restorasyon çalışmalarının devam ettiği Abdulgani ve Dikenli Mahallelerinde destekleyenlerin oranı diğer mahallelere göre düşük olması dikkat çekicidir. Çalışmalar sırasında çevreye verilen rahatsızlık, esnafın günlük işlerinin bir derece aksaması halkı olumsuz etkilemektedir. Restorasyon yapılan bazı mesken sahipleri de yerel yönetimden daha fazla beklenti içindedir. Yine Atatürk, Cumhuriyet, Taşkale ve Mehmet Paşa mahallerinde az da olsa restorasyon çalışmalarını desteklemeyenler bulunmaktadır (Tablo 3).

Yapılan tarihi koruma ve restorasyon çalışmalarının şehrin görüntüsüne (imajına) ve ekonomik hayatına etkileri sorulduğunda, genelde olumlu tepkiler alınmıştır. Ankete katılanların verdiği cevaplara bakıldığında, halkın büyük bölümü tarihi koruma ve restorasyon çalışmalarıyla “şehir güzelleşti” ve “kötü görüntü ortadan kalktı” görüşündedir. Yine tarihi koruma çalışmalarının etkileri olarak “şehre gelen turist sayısı arttı”, “turizm gelirleri arttı” ve “ticaret canlandı” olarak belirtilmektedir (Şekil 4).

Tablo 3. Vezirköprü Halkının Mahaller Düzeyinde Korumaya Yaklaşımı

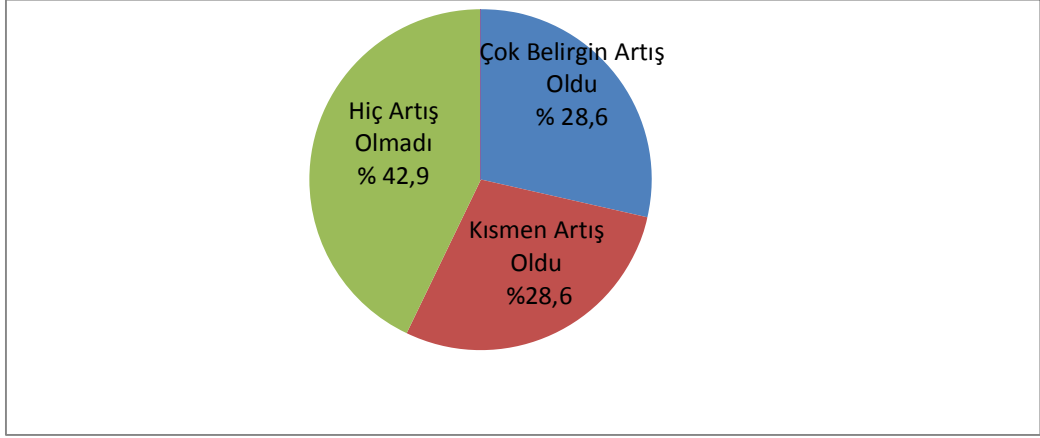
Hangi mahallede oturmaktasınız.	Şehirdeki tarihi yapı ve mekânların korunması, restore edilmesi çalışmaları hakkında görüşünüz nedir? (%)			
	Tamamen Destekliyorum	Kısmen destekliyorum	Desteklemiyorum	Fikrim Yok
Değirmenbaşı Mahallesi	96,2	3,4	-	0,4
Abdulgani Mahallesi	0	35	54,3	10,7
Mehmet Paşa Mahallesi	66,8	30,2	3	0
Tabakhane Mahallesi	79	17	2,2	1,8
Nalbantlı Mahallesi	84,3	-	5,7	10
Çanaklı Mahallesi	87	-	10	3
Yeni Mahalle	94	-	4	2
Cumhuriyet Mahallesi	73,8	-	17,2	9
Atatürk Mahallesi	77,2	-	13,7	9,1
Taşkale Mahallesi	70	-	20	10
Tikenli Mahallesi	33,3	56,7	7,2	2,8
Çayırbaşı Mahallesi	79,2	10	8,6	2,2
Bahçelievler Mahallesi	78,7	20,5	0,8	-
Esentepe Mahallesi	83,1	13,9	-	3
Genel Destek Ortalaması	71,7	13,3	10,3	4,5

Şekil 4. Tarihsel koruma çalışmalarının şehrin görüntüsüne (imajına) ve ekonomik hayatına etkileri konusunda Vezirköprü halkının görüşleri

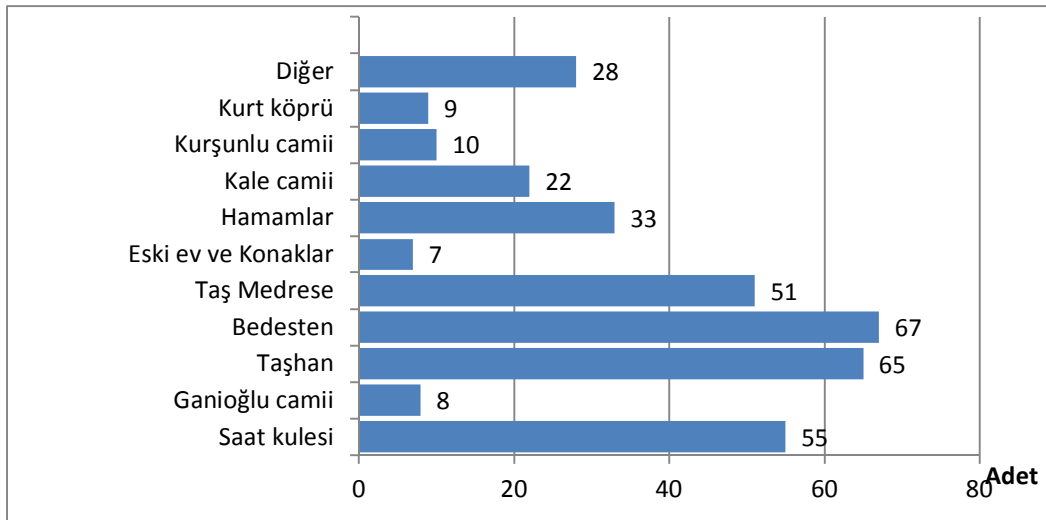
Anket çalışmasında, tarihi koruma ve restorasyon çalışmalarının büyük ölçüde tamamlandığı şehirdeki sit alanında ve yakın çevresinde işyeri bulunan esnafa tarihi şehir dışından gelen müşterilerinde artış olup olmadığı sorulmuştur. Esnafların % 42,9 ‘u hiç artış olmadığını söylerken, %28,6’sı belirgin, %28,6’sı kısmen artış olduğunu belirtmiştir (Şekil 5).

Şekil 5. Restorasyon Çalışmalarının Büyük Ölçüde Tamamlandığı Sit Alanı Ve Yakın Çevresindeki Esnafın Şehir Dışından Gelen Müşterileri De Artış Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

Anket çalışmasında, Vezirköprü halkı tarafından en çok bilinen tarihi ve kültürel yapılar nelerdir sorusuna da cevap aranmıştır. Anket sonuçlarına göre, Bedesten, Taşhan, Saat Kulesi ve Taş Medrese en çok bilinen tarihi yapılardır (Şekil 6). Bu yapıların şehir merkezinde yer aldığı ve restorasyonları yapılarak yeniden şehrin günlük yaşamına katılan yapılar olması dikkat çekicidir.

Şekil 6. Vezirköprü'deki Tarihi Yapıların Halk Tarafından Bilinme Durumu

Sonuç ve Tartışma

Eski bir yerleşim yeri olan Vezirköprü şehri ve yakın çevresi, sahip olduğu tarihi ve kültürel miras ile turizm açısından önemli bir potansiyel taşımakta ve bölgede önemli bir çekicilik oluşturmaktadır.

1992 yılında şehirdeki tarihi yapı ve mekânların sit alanı ilan edilerek koruma altına alınması, tarihi mirasın korunması açısından önemli bir adım olmuştur. Bu durum şehrin tarihi çekirdeği üzerindeki yenilenme ve yapılaşma baskısını da ortadan kaldırmıştır. Alınan koruma kararlarına uygun olarak tek yapı ve şehrin bir kesimindeki tarihi dokunun bütüncül koruma, restorasyon ve yeniden fonksiyon kazandırma çalışmaları, tarihi mirasın korunmasına önemli katkı sağlamakta, şehrin turizm çekiciliğini artırmaktadır.

Sokak Sağıklaştırması Projesi, şehrsel koruma açısından önemli bir proje olmakla birlikte, Tarihi yapıların sadece dış cephelerinin restorasyonu yeterli değildir. Bu yapıların iç mekân iyileştirmelerinin yapılması ve fonksiyon kazandırılması çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Böylece, tarihi yapıların şehrin modern yaşamına katılmaları mümkün olacaktır. Projenin devamında yapılacak altyapı hizmetlerinin tamamlanması şehrin turizm imajına katkı sağlayacaktır.

Şehirlerdeki tarihi yapı ve mekânların korunmasında halkın korumaya yaklaşımı önemlidir. Vezirköprü’de halkının büyük bölümünün şehirdeki tarihsel korumayı arzu ettikleri, yerel yönetimin koruma çalışmalarını destekledikleri görülmektedir. Bu durum, koruma ve restorasyon çalışmalarının sürdürülmesi açısından yerel yönetime önemli bir destek oluşturmaktadır. Bununla birlikte, tarihsel koruma çalışmalarıyla ilgili halkın bazı tereddütleri de bulunmaktadır. Arazi çalışmamız sırasında yapılan gözlem ve görüşmelerde restorasyon çalışmalarında kullanılan malzemenin uygun olmaması, restorasyonu yapan kişilerin bu işte uzman olmadıkları ve tarihi yapının orijinalliğinin bozulmaması konusunda bir kaygı taşımadıkları gibi konular dillendirilmiştir. Yine restorasyondan sonra, yapıların

kullanım ve korumasında bir izleme-takip sistemi geliştirilmediği, yapılar içinde kullanıcılar tarafından bir takım değişiklikler yapıldığı konusu da belirtilmektedir.

Vezirköprü'nün turistik çekiciliğinin ve turizm gelirlerinin artırılması için bölgesel bağlantıların kurulması, bölgedeki Havza, Lâdik ve Amasya gibi diğer çekim merkezleriyle işbirliği yaparak bölge turizm ağına etkin olarak katılması önem taşımaktadır. Vezirköprü'nün bölgesel ölçekte yapılacak turizm planlamasında yer alması sağlanmalı, bölgedeki turizm turlarına katılmalıdır.

Turizm faaliyetlerinde turistin gelmesi kadar, konaklaması ve şehirde daha uzun süre kalması arzu edilen bir durumdur. Bu açıdan ziyaretçilerin konaklama, yeme-içme, satın alma, imkânları geliştirilmelidir. Bu konuda restore edilen tarihi yapıların Osmanlı/yöre mutfağı yeme içme yerleri, otel, hediyelik eşya, müze vb. gibi işletmeler olarak fonksiyon kazandırılması uygun olacaktır. Böylece, şehir ekonomisine önemli bir katkı sağlanması yanında, yöre halkının koruma çalışmalarına olumlu bakışı ve bilinç düzeyi artacaktır.

Kaynakça

Bayraktar, M. S. (2005). *Samsun ve İlçelerinde Türk Mimari Eserleri*, Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Bayraktar, M. S. (2014a). Vezirköprü'de Tarihi Yapı Mirasımız. C. Yılmaz (Ed.), *Vezirköprü Araştırmaları* (293-429), Vezirköprü Belediyesi Yayını, Samsun.

Bekker-Nielsen, T. (2013) '350 years of research on Neapolis (Vezirköprü)' *Orbis Terrarum* 11, 3-31.

Bekker-Nielsen, T. (2014) 'Neoklaudiopolis'in Araştırma Tarihi Üzerine Notlar (Vezirköprü, Samsun ili)', *Höyük* 6, 41-59.

Czichon, R. M., & Klinger, J. (2010). Karadeniz'deki Hititler: Nerik-Zalpa. *Aktüel Arkeoloji Dergisi*, Kasım, 58-65.

Darkot, B. (1988). Vezirköprü, *İslâm Ansiklopedisi*, (C 13, 314-318). İstanbul: M.E.B.

Duman, M., (2006). *Köprülü Mehmed Paşa'nın Hayatı, Şahsiyeti ve Faaliyetleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

İğci, N. & Kıvrak, B.(eds). (2008). *Geçmişten Günümüze Vezirköprü*. Samsun: Expres Basımevi.

Kor, K. (2010). *Şehir Coğrafyası Açısından Vezirköprü (Samsun)*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Öz, M. (1994). Tahrir Defterlerine Göre Vezirköprü Yöresinde İskân ve Nüfus. *Bellekten*, 219, 509-537.

Parmaksızoğlu, İ. (1983). Seyahatname (Evliya Çelebi), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2. Cilt, s. 400

Şahin, İ. (1999). *Türkiye’de Şehir Koruma Politikalarının Gelişimine Yardımcı Bir Yöntem Denemesi, Örnekleme: İstanbul Tarihi Yarımada*, Yayınlanmamış doktora tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Şahin, K. (1994). *Vezirköprü Yöresi ve Yakın Çevresinin Uygulamalı Fiziki Coğrafya Araştırmaları*. Yayınlanmamış doktora tezi, OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun

Topçu, S.M. (2010), *XVII. Yüzyıl İkinci Yarısında Etkin Bir Bani Ailesi: Köprülüler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Samsun Turizm İl Müdürlüğü (2010). *Samsun İli Kültür Envanteri*. Samsun

Samsun İl Özel İdaresi (2012). *Samsun Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*,

Vezirköprü Belediyesi (1994). *1/1000 Ölçekli Şehir Sit Alanı Haritaları*.

<http://www.nerik.de/oezet/onlineyayinlari.php?artikelid=48> (Erişim:28.02.2015).